

Tytuł: Wpływ COVID-19 na współpracę sądową w sprawach karnych – analiza spraw prowadzonych przez Eurojust

Data: 14 kwietnia 2021 r.

URL: <https://www.eurojust.europa.eu/impact-covid-19-judicial-cooperation-criminal-matters>

Już na wczesnych etapach pandemii koronawirusa (COVID-19) na podstawie spraw prowadzonych przez Eurojust można było stwierdzić, że praktycy w państwach członkowskich napotykają rozmaite trudności w rozpatrywaniu spraw dotyczących współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych. Problemy te były reperkusjami środków wdrożonych przez państwa członkowskie w celu zwalczania rozprzestrzeniania się COVID-19 i miały wpływ na wszystkie instrumenty powszechnie stosowane w dziedzinie współpracy sądowej. Ponadto bezprecedensowe przemiany społeczne spowodowane pandemią stworzyły zorganizowanym grupom przestępczym nowe możliwości osiągania nielegalnych zysków.

Celem niniejszego sprawozdania jest określenie konkretnych, wynikających z pandemii trudności w stosowaniu najczęściej wykorzystywanych instrumentów współpracy sądowej. Ponadto wskazano w nim najczęściej popełniane przestępstwa, które były bezpośrednio związane z pandemią. W sprawozdaniu opisano również rolę Eurojustu w odniesieniu do tych kwestii oraz podsumowano najlepsze praktyki. Wiedza ta przyniesie korzyści praktykom i decydentom w przypadku ponownego zastosowania nadzwyczajnych środków.

Niniejsze sprawozdanie stanowi uzupełnienie wspólnego zestawienia Eurojustu i Europejskiej Sieci Sądowej na temat wpływu COVID-19 na współpracę wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych ⁽¹⁾. Choć zestawienie to koncentruje się na środkach podjętych przez państwa członkowskie w celu zwalczania rozprzestrzeniania się wirusa i ich ogólnym wpływie na współpracę sądową, sprawozdanie opiera się na analizie konkretnych przypadków zarejestrowanych w Eurojuscie od kwietnia 2020 r. do 30 czerwca 2020 r.

Główne wnioski wynikające z tej analizy można streścić w następujący sposób.

1. Mechanizm europejskiego nakazu aresztowania (ENA) pozostał operacyjny, chociaż środki podjęte w kontekście pandemii, takie jak zamknięcie granic i obowiązkowa kwarantanna, jak również niedobór personelu policji, znacząco wpłynęły na ostatni etap postępowania w sprawie ENA: fizyczne przekazanie osoby, której dotyczy wnioski. Odpowiednie przepisy określone w art. 23 decyzji ramowej w sprawie europejskiego nakazu aresztowania (decyzja ramowa w sprawie ENA) ⁽²⁾ były stosowane, gdy konieczne było odroczenie przekazania. Organy wykonujące nakaz częściej niż zwykle zwracały się do Eurojustu o pomoc przy składaniu wniosków o przekazanie informacji

⁽¹⁾ Dokument Rady WK 587/2021; streszczenie jest dostępne w internecie (<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2021-02/st06178.en21.pdf>).

⁽²⁾ Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (2002/584/WSiSW).

uzupełniających (na mocy art. 15 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA). Przekazywanie odpowiednich wniosków (w kontekście zarówno art. 23, jak i art. 15 ust. 2) za pośrednictwem Eurojustu umożliwiło praktykom otrzymywanie terminowych odpowiedzi i kontynuowanie postępowania w sprawie ENA. W szczególności w odniesieniu do stosowania art. 23 wczesne zaangażowanie Eurojustu ułatwiło szybkie osiągnięcie porozumienia w sprawie nowej daty przekazania.

2. Państwa członkowskie nadal korzystały z instrumentów związanych z wymianą dowodów i wdrażały środki dochodzeniowe. Jednak w niektórych przypadkach organy priorytetowo traktowały wnioski i wykonywały je jedynie w wyjątkowych przypadkach i w przypadkach poważnych przestępstw. Doprowadziło to do opóźnień w wykonywaniu europejskich nakazów dochodzeniowych i wniosków o wzajemną pomoc prawną, zwłaszcza w przypadkach, w których wymagana była fizyczna obecność danej osoby (wysłuchanie świadków lub podejrzanych).
3. Na początkowych etapach pandemii prawnicy często kontaktowali się z Eurojustem, zwracając się o przekazanie europejskiego nakazu dochodzeniowego ⁽³⁾, wniosku o wzajemną pomoc prawną lub nakazu zabezpieczenia ⁽⁴⁾. Przekazywanie tych wniosków za pośrednictwem Eurojustu uznano za niezawodną metodę, która umożliwiła natychmiastowe przekazanie informacji zwrotnych w momencie przekazania wniosków i ewentualne późniejsze aktualizacje dotyczące ich wykonania. Wzrost liczby wniosków składanych za pośrednictwem Eurojustu wynikał częściowo z zaprzestania korzystania ze standardowych usług pocztowych i kurierskich w państwach członkowskich.
4. Sytuacja skłania do utworzenia jednej platformy elektronicznej służącej do wymiany najczęściej używanych narzędzi współpracy sądowej, która nie będzie zależna od przekazywania kopii w formie papierowej. Wpisuje się to w ramy przygotowań do wdrożenia systemu cyfrowej wymiany elektronicznego materiału dowodowego (eEDES) w ramach projektu dotyczącego cyfrowego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, zainicjowanego przez Komisję Europejską.
5. Ograniczenia podróży miały duży wpływ na działalność wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych. W wielu przypadkach planowane dni wspólnego działania zostały przesunięte na późniejszy termin. Negocjacje w sprawie nowych wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych zostały opóźnione, a wspólne zespoły dochodzeniowo-śledcze utworzono później. Zważywszy na nagłą zmianę okoliczności współpracy wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych, Eurojust zmienił program ich finansowania i zapewnił ich członkom bezpieczną platformę komunikacyjną umożliwiającą im odbywanie posiedzeń online.

⁽³⁾ Na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych.

⁽⁴⁾ Stosowanym instrumentem była decyzja ramowa Rady 2003/577/WSiSW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych.

6. Pandemia była szansą dla zorganizowanych grup przestępczych, które skorzystały z popytu na konkretne produkty związane z nowymi zasadami dotyczącymi higieny i dopuściły się oszustw związanych z dotacjami państwowymi.
7. Eurojust zachował pełną zdolność operacyjną pomimo ograniczeń stosowanych w czasie pandemii i aktywnie świadczył swoje standardowe usługi praktykom w całej UE.

Szczegółowe wyjaśnienie tych wniosków, w tym konkretne przykłady dotyczące spraw Eurojustu i najlepszych praktyk dla praktyków, można znaleźć w niniejszym sprawozdaniu.